אתאי לקמיה דרב נחמן קרעיה ר"נ לשטרא אזל רב ענן לקמיה דמר עוקבא א"ל חזי מר נחמן חקלאה היכי מקרע שטרי דאינשי א"ל אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה א"ל הכי והכי הוה א"ל שטר מברחת קא אמרת הכי א"ר חנילאי בר אידי אמר שמואל מורה הוראה אני [א]אם יבא שטר מברחת לידי אקרענו א"ל רבא לרב נחמן טעמא מאי דלא שביק איניש נפשיה ויהיב לאחריני ה"מ לאחריני אבל לברתה יהיבא אפ"ה במקום ברתה נפשה עדיפא לה מיתיבי [א]הרוצה שתבריח נכסיה מבעלה כיצד היא עושה כותבת שטר פסים לאחרים דברי רשב"ג וחכ"א רצה מצחק בה עד [ב]שתכתוב לו מהיום ולכשארצה טעמא דכתבה ליה הכי הא לא כתבה ליה הכי קנינהו לוקח א"ר זירא לא קשיא [ג]הא בכולה הא במקצתה ואי לא קנינהו לוקח ניקנינהו בעל אמר אביי עשאום כנכסים שאין ידועין לבעל ואליבא דר"ש: **מתני'** [ד]נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות התלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות [ב][פירות] המחוברים בקרקע א"ר מאיר שמין אותה כמה היא יפה בפירות וכמה היא יפה בלא פירות ומותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות [ה]וחכ"א המחוברים לקרקע שלו והתלושין מן הקרקע שלה וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ר"ש אומר מקום שיפה כחו בכניסתה הורע כחו ביציאתה מקום שהורע כחו בכניסתה יפה כחו ביציאתה כיצד פירות המחוברים לקרקע בכניסתה שלו וביציאתה שלה והתלושין מן הקרקע בכניסתה שלה וביציאתה שלו: **גמ'** [ו]פשיטא ארעא ובתי ארעא בתי ודיקלי בתי דיקלי ואילני דיקלי אילני וגופני אילני אבא זרדתא ופירא דכוורי אמרי לה פירא ואמרי לה קרנא [ז]כללא דמילתא גזעו מחליף פירא אין גזעו מחליף קרנא א"ר זירא א"ר אושעיא אמר ר' ינאי ואמרי לה אמר ר' אבא א"ר אושעיא א"ר ינאי הגונב

ולד

אתאי לקמיה דרב נחמן. לתבוע את בתה להחזיר לה הנכסים והבת הוציאה שטר מתנתה וקרעיה ר"נ: **חקלאה.** אינו בקי בדינין. ומר עוקבא אב ב"ד הוה: **מורה הוראה אני.** נטלתי רשות מריש גלותא כדאמרי' בפ"ק דסנהדרין (דף ה.) דמהני רשותא ולא יהבי רשותא אלא לבקי בדבר: **אם יבא שטר מברחת לידי.** שירצה המקבל מתנה להחזיק בנכסים על פיו שלא להחזירם לנותן אקרענו. ולקמיה פריך הואיל ולאו שטרא הוא היאך הועיל להבריח: **א"ל רבא לרב נחמן.** כשקרע אותו שטר היכי סמכת בהא אדשמואל וקרעת ליה: **טעמא מאי.** אמר שמואל אקרענו: **דלא שביק איניש נפשיה כו'.** ולא גמר להקנותו אלא בעוד שהוא דואג מאחרים שלא יחזיקו בהם: **ה"מ.** בנותנתן לאיש נכרי איכא למימר דלא גמרה ואקניא: **אבל לברתה יהבה לה.** מתנה חלוטה: **שטר פסים.** שטר פיוסים שמפייסתו לקבל מתנה זו להפקיע זכות בעלה קודם נישואין ולא שיזכה מקבל זה בהם: **אם רצה.** המקבל הזה: **מצחק בה.** ומחזיק בהן עולמית: **עד שתכתוב.** בשטר זה מהיום נתונים לך ולכשארצה יש כאן הברחה מבעלה שאם בא לזכות תאמר אני רוצה [ג][במתנה ומלא קיימת למפרע ואם זה שנכתב שטר יבוא להחזיק תאמר איני רוצה]: **קנינהו לוקח.** תיובתא דשמואל: **הא בכולה.** כי אמר שמואל לא קני בכותבת לו כל נכסיה דכיון דלא שיירה מידי לנפשה אם תתגרש אנן סהדי דלא גמרה ואקניא והא דקתני רצה מצחק בה בכותבת מקצתן: **ואי לא קנינהו לוקח לקנינהו בעל.** לשמואל בכותבת כולן דאמר לא קני כיון דלא קני מאי הברחה איכא ליקנינהו בעל ויאכל פירות וירשנה אם תמות תחתיו: **כנכסים שאינן ידועין.** שהרי ע"מ שאינן שלה נשאה דסבור שהמתנה גמורה: **מתני' והוא אוכל פירות.** והקרן קיימת לה שלא תיקנו לו חכמים תחת פירקונה אלא פירות[ד]: **שמין אותה כו'.** דקסבר מה שגדל ברשותו הוו פירות ומה שלא גדל ברשותו הוי קרן לפיכך מה שדמי הקרקע יקרים עכשיו בשביל תבואה זו צריך ליתן לה דמים ויקנו מהן קרקע ויאכל הוא פירותיה: **וחכ"א.** אף אלו שלא גדלו ברשותו תורת פירות נתנו בהן הואיל והקרקע קיימת לה: **ביציאתה.** אם בא לגרשה: **פירות המחוברין לקרקע בכניסתה שלו.** כלומר בשעת נפילתן שלו כרבנן ובגמ' [ע"ב] פריך היינו ת"ק: [ה][**ביציאתה שלה.** המגרש את אשתו והיו בנכסים פירות מחוברין נוטלת קרקעותיה עם פירות שבהן: **בכניסתה שלה.** וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות]: **וביציאתה שלו.** דמה שקדם ותלש בעודה תחתיו זכה בהן מדין פירות נכסי מלוג: **גמ' פשיטא לי ארעא ובתי ארעא.** נפלו לה כספים ובאו ליקח לה קרקע זה אומר קרקע בת זריעה אני רוצה וזאת אומרת בתים אני רוצה ליקח או איפוך: **ארעא.** זבנינן מינייהו ששכרה מרובה ואינה מרקבת ושניהם מעכבים הבעל יכול לומר דבר שפירותיו מרובים אני חפץ וכן אם בא הוא ליקח בית יכולה היא לומר איני רוצה בדבר שהוא כלה והולך והקרן מתמעט: **בתי.** שכרן מרובה מדיקלי שהן עשויין ליבש: **דיקלי.** תמרים: **אילני.** שאר אילנות: **אבא.** יער לחתוך עצים: **זרדתא.** אילנות של עוזרדין ולא היו פריין חשוב להן וקוצצין אותן לעצים: **ופירא דכוורי.** חפירה של דגים שקורין וויי"ר: **אמרי לה פירא.** אם נפלו לה בירושה קיצת העצים ודגים שבחפירה הוא פריין והקרקע הוא קרן: **ואמרי לה.** כולהו הוו קרנא הואיל והעצים והדגים כלים והכל ימכר מיד וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: **אילן אין גזעו מחליף**[ו]:

ולד

עשאום כנכסים שאינם ידועים ואליבא דר"ש. פסק ר"ח כר"ש בנכסים שאינם ידועין וכן נראה מדקאמר ואליבא דר"ש משמע דכל הני דסבירא להו שטר מברחת לא קנה סבירא להו כר"ש דאי בעי למימר דתקינו רבנן משום תקנת מברחת כמו שאומר ר"ש בנכסים שאינן ידועין ואפי' רבנן דר"ש מודו בה ולעולם לית הילכתא כוותיה א"כ הל"ל עשאום כנכסים שאין ידועים לבעל אליבא דר"ש בלא וי"ו דהוה משמע דכי היכי דנכסים שאינם ידועים לא משתעבדי לבעל אליבא דר"ש ה"נ מברחת לכ"ע ומדקאמר ואליבא דר"ש משמע דוקא לר"ש משום דע"י הברחה הוו נכסים שאינם ידועים וכבר בא מעשה שטר מבריח נכסיו לפני ר"ת שרצה ללוות ורצה שלא ישתעבדו נכסיו לבעל חוב וגם שטר מבריח נכסיו שלא ישתעבדו נכסיו לכתובת אשתו ואמר ר"ת שהשטר קיים ומגבינן ביה דדוקא הכא דהוי מברחת דלא קני להו בעל [ז]דהוו נכסים שאין ידועים אמרינן דודאי להבריח נתכוון אבל במעשים אלו דאי לא הוי קני לוקח הויא קני להו ב"ח והאשה וכיון דבהכי לא הוי מוברח אית לן למימר דלמתנה גמורה איכוון: **דקלי** ואילני דקלי. היינו כפי' ר"ת בהמוכר את הספינה (ב"ב דף פג. ושם:) דדקלים מתקיימין הרבה ולא כרשב"ם דפי' התם דאין מתקיימין יותר מד' וה' שנים גבי הא דאמר רב זביד דקל אין לו גזע: **אילני** וגופני אילני. משמע דגופני גריעי מאילני וכ"ש מדקלי דעדיפי מאילני וקשה דאמרינן בהחובל (ב"ק דף צב. ושם) אריסיה דשמואל אייתי ליה תמרי טעמינהו טעמא דחמרא אמר קא מכחשי בגופנא כולי האי (א) א"ל למחר אייתי לי מקורייהו משמע דגופני עדיפי מדקלי וי"ל דדקלי עדיפי בזה שאין צריך להוציא עליהם כלום כדי לתקנן אבל גפנים צריכין יציאה מרובה לזמר ולתקן הכרם דאם לא כן מתקלקל ומי שיכול לטרוח לעובדם ולשומרם כראוי יש בהן ריוח גדול: **כללא** דמלתא. ר"ח גריס גזעו מחליף קרנא אין גזעו מחליף פירא פי' דבר שאוכל הפירות והקרן מתקיים זהו קרנא ואין מוכרין אותו ליקח ממנו קרקע ודבר שהוא כלה שאין גזעו מחליף הוי כאילו נפלו לה פירות וילקח בהן קרקע ולפ"ז אמרי לה פירא הוא דקאמרי להאי כללא דהא אבא זרדתא ופירא דכוורי אין גזען מחליף כדפי' בקונטרס וקשה לרשב"א דמשמע דאמרי לה קרנא קאמרי להאי כללא מדלא נקט אמרי לה פירא לבסוף ועוד דאמר רב נחמן לקמן עיילא ליה גלימא פירא הוי מיכסי ביה כו' הל"ל קרנא הוי ועוד דא"כ הא דקתני [ח]פיר גפרית ומחפורת של נציף ר"מ אומר קרן הוי נמי [ט]פירות דחשיב כקרן המתקיים והבעל אוכל פירות וא"כ קשיא דר"מ אדר"מ דהא קתני במתניתין דלר"מ פירות מחוברין שמין אותם כמה הן יפין וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וגפרית ונציף לא גריעי מפירות מחוברין ועוד דהשתא הוי ר"נ כר"מ ונראה כפי' הקונט' ור"ת גרס כר"ח ומפרש דלאו בנפלו לה פליגי אם ימכרם אם לאו דהא קאי אהא דקאמר פשיטא ארעא ובתי ארעא דאיירי בנפלו לה כספים והא קאי פלוגתייהו ומפרש דאם נפלו לה כספים ורוצה הבעל לקנות בהם אבא זרדתא ופירא דכוורי וכן משמע מתוך פירוש ר"ח דמפרש גזעו מחליף קרנא כו' הלכך היכא

דקתני

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ט], ב) רש"ל. [אכן במשנה שבמשניות אי' והמחוברין], ג) נ"י כ"י, ד) [לעיל מז:], ה) נ"י כ"י, ו) [עי' תענית כ.], ז) עיין ברא"ש, ח) [נ"ל פיר של גפרית], ט) [נ"ל פירוש],

עין משפט נר מצוה

ד א ב ג מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכ' ט ופ"ו מהל' זכייה הל' יב סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' ל סעיף ז וסי' פה סעיף ז:

ה ד מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' כא טוש"ע שם סי' פה סעיף יג:

ו ה מיי' שם הלכה כד טוש"ע שם סעיף טו:

ז ו ז מיי' שם הל' לג טוש"ע שם סעיף יג:

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אילני וכו'. האי למחר כצ"ל ותיבת א"ל נמחק:

◆

לעזי רש"י

וויי"ר [ויבי"ר]. בריכת דגים.

◆

תוספות רי"ד

א"ל רבא לר"נ טעמא מאי דלא שביק איניש נפשי' ויהיב לאחריני. מה אנו צריכים לזה הטעם ה"ה גילתה דעתה שלא להקנות' בק"ג נתנתה לה. ותו דלקמן מפליגינן בין כלם למקצתם שמקצתם קנה המקבל ולמה קנה כיון שגילה דעתו שאינו מתכוין אלא להבריח. א"ו בסתם הי' המעשה ולא אמרה לעדים שום דבר בשעת המתנה אלא סתם דעתה אנו אומדים שלא נתכוונה כ"א להבריח [א] אמי' דרב זוטרא בר טביומי כתבתנהו נכסה למר זוטרא בנה אמרה דבעינא לאנסובי לי' לרב זביד לסוף אינסיב ואיגרשה אתת לקמיה דר"ב ב"א אמר משום אנסובא הוא והא אינסיבא א"ל ר"ה ברי' דר"י משום דאתיתו ממולאי אמריתי מילי ממוליאתא אפילו למ"ד (מכרתן) [מברחת] קני ה"מ דלא גליא דעתי' הכא הא גליא דעתה אלמא מאי דאמרי' הכא (במוכרתן) [במברחת] לא מיירי אלא היכא דלא גליא דעתא אלא בסתמא הוא דאמרינן גליא דעתא הכי. ונ"ל שט"ס הוא וכך צ"ל בפירוש המורה. ולא הודיעם לעדים והשמיט הסופר תיבת ולא: לסוף אינסיבה ואיגרשה אתאי לקמיה דר"נ קרעא ר"נ לשטרא. פי' שביטל שטרא ואמר לא קנתה שלא נתכוונה כ"א להבריח ולא להקנותם ק"ג והחזיר הנכסים לאמה. ונ"ל דוקא היכא דאינסיבה ואיגרשה הויא בטלה והדרי לה נכסי כדאמרינן דלא שביק איניש נפשי' ויהיב לאחריני אבל היכא דמתה בחיי בעלה נתקיימה מתנתה ובעודה תחת בעלה נמי הבת אוכלת הפירות דהאי אומדנא לא עבדי' לי' אלא היכא דמיגרשא דל"ל מידי אבל היכא דיתבי תחת בעלה ואית לה מזוני ופרנסה מבעלה לא דהא במקצת נכסים מ"ה מתנתה קיימת דכיון דשיירא לנפשה סמכא בהאי שיורא כ"ש הכא דקיימא תחת בעלה[ב] (עיין בהל' שחזר הגאון מהאי סברא). אזל ר"ע לקמי' דמ"ע א"ל חזי מר נחמן חקלאה היכי מקרע שטרא דאנשי. א"ל אימא לי איזי גופיה דעובדא היכי הוה א"ל הכי והכי הוה א"ל שטר מברחת קאמרת הכי א"ר חנילאי בר אידי אמר שמואל אנא מורה הוראה אנא. פי' שקיבל רשות מריש גלותא. ואם יבא לידי שטר מברחת אקרענו א"ל רבא לר"נ טעמא מאי לא שביק איניש נפשיה ויהיב לאחריני (א"ל) ה"מ לאחריני אבל לברתה יהבה אפ"ה במקום (נפשה) [ברתה] נפשה עדיפא ליה. מיתיבי הרוצה שתבריח נכסי' מבעלה כיצד היא עושה כותבת שטר פסים לאחר דברי רשב"ג פי' מפייסת אדם אחר שלא יזכה במתנתה וכותבת לו מתנה על נכסים. והועילה מתנה זו להבריחם מבעלה ומקבל המתנה לא קנה (והרב חולק בזה ואומר שאינה מפייסת אותו אלא כותבת לו שטר בסתם ואינה מגלה לו דעתה כלל שהיא מתנה בטלה). וחכמים אומרים רצה משחק בה עד שתכתוב מהיום לכשארצה. פי' אם רצה המקבל מתנה שהבטיחה שלא יחזיק בנכסי' משחק בה כיון שעשתה לו שטר מתנה בסתם ואם היא רוצה להבריח ולא יזכה בה המקבל תכתוב לו כך כל נכסיי נתונים לך מהיום ועד זמן שארצה דמשמע כ"ז שארצה אבטל אותו ובכה"ג מהני לי' שאם יבא הבעל לזכות בהן היא תאמר אני רוצה שיזכה בעל המתנה ואם תתאלמן או תתגרש תאמר לו שוב איני רוצה שתהא מתנתך קיימת ולוקחת אותם: טעמא דכתבה לי' הכי הא לא כתבה לי' הכי קנהו לוקח. פי' אם היתה מתנה בסתם קנה המקבל מתנה שמתנה גמורה היא וקשה

תוספות רי"ד (המשך)

לר"נ ואי קשה אדמותבי' לי' מרבנן תסייע' מרשב"ג דאמר רבה בב"ח אר"י כ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הל' וכו'. תשובה. הא אמרן בפירקין דלעיל תרי אמוראי אליבא דר"י ואפילו לרבא נמי דוקא במשנתנו קאמר אבל לא בברייתא והלכך בברייתא אהדרינן לכללא יחיד ורבים הלכה כרבים. א"ר זירא ל"ק הא לכולן והא במקצתן. פי' מאי דאמרי רבנן דקנה מקבל מתנה זהו במקצתן דכיון דשיירא לנפשה בכל לב יהבה לי' והא דאר"נ לא קנה זהו בכל נכסיה. דכיון דלא שיירא לנפשה מידי בודאי אמרי' ל"ש איניש נפשיה ויהיב לאחריני והכי אמרי' בפרק מ"ש חמשה עד שיכתבו כל נכסיהם ומברחת חדא מנייהו. ומקשה ואי לא קנהו לוקח ליקנינהו בעל. פי' כיון שמתנת הברחה בטלה א"כ יקנה הבעל נכסים ויאכל פירות בחיי' ואם מתה יירשנה. אמר אביי עשאוה כנכסים שאין ידועין לבעל ואליבא דר"ש. פי' כי היכי דאמר ר"ש בנכסים שנפלו לה במד"ה מפני שאין רשותן של בעל עליהן הן של אשה ואין לו זכות עליהם ה"נ אמרי' הכא באלו הנכסים שכיון שרואה הבעל שנתנה נכסים במתנה מתיאש מהן ואין לו שום זכות עליהן ומכאן מוכח שמקבל המתנה לא זכה בהן לא בחיי' ולא לא"מ. אלא כל מתנתה בטלה וה"ה של אשה בחייה ובמותה ליורשי' ומ"ה מקשה לקנינהו בעל וגם מדמה אותם לנכסים שאין ידועים שהן של אשה לכל דבר למוכרן ומכרה קיים ולא כמ"ש למעלה. וכתב ר"ח ור"י ז"ל ש"מ דהל' כר"ש. ואדרבה מדקאמר ואליבא דר"ש משמע שאין הל' כמותו וה"ק מ"ה לא קנה הבעל נכסי המברחת דכי היכי דאר"ש בנכסים שאין ידועים לבעל דבעל מתיאש ולא קנאם ה"נ אמור רבנן בנכסי המברחת. ואע"ג דפליגי בנכסים שאין ידועים התם מפני שלא ידע בהן ואין יאושו יאוש שאילו היה יודע לא היה מתיאש אבל כשהוא רואה שנותנתן לאחר מתיאש מהן יאוש גמור. ומ"ה לא קנאם לעולם ולעולם בנכסים שאין ידועים לא פסק אביי הל' כר"ש. אלא הדרינא לכללא יחיד ורבים הל' כרבים ואין לחלק בין ידועים לשאינן ידועים ובכלן אם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות (והרב פסק הלכה כר"ש): **מתני'** נפלו לה כספים. ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. פירות תלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות והמחוברים לקרקע אר"מ שמין אותן כמה הן יפין בפירות וכמה הן יפין בלא פירות והמותר ילקח בהן קרקע והוא יאכל פירות וחכ"א פירות המחוברים לקרקע שלו והתלושין שלה וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות רש"א מקום שיפה כחה בכניסתה הורע כחה ביציאתה ומקום שיפה כחו ביציאתה הורע כחו בכניסתה כיצד פירות המחוברין לקרקע בכניסתה שלו וביציאתה שלה ותלושים ביציאתה שלו ובכניסתה שלה. פי' אם נפלה לה כספים לא יאמר הבעל אישתכר בהן והשכר שלו והקרן קיים לאשה שמא יכלו. וכן פירות התלושין לא [יאכלום אלא] ימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירותי'. ואם נפלו לה פירות מחוברין לקרקע כגון שדה זרוע או אילנות טעונין פירות היה אומר ר"מ מה שיגדלו הפירות מכאן ואילך הוא ברשות הבעל והן שלו. אבל מה שגדלו כבר קודם שיזכה בהן הוא של (בעל) האשה. והאיך עושים. שמין השדה כמה היא יפה

א) נ"ל ועוד ראיה מהא דאמרינן בב"ב (דף קנ"א) דאמיה דרב זוטרא כו'. ב) וכ"מ בתוס' ב"ב (דף קנ"א) ד"ה גליא.